MIKS TOIDU- JA JOOGIMAKSUD EI TÖÖTA

Euroopas on suurenenud ülekaaluliste inimeste arv. Selle negatiivse trendi ohjeldamiseks näevad mõned lahendust toidu ja jookide maksustamises. On see aga efektiivne viis probleemiga võitlemiseks?

Eesti Toiduainetööstuse Liit
ESTONIAN FOOD INDUSTRY ASSOCIATION

Fakte toidu- ja joogimaksude kohta leiad aadressilt: www.fooddrinktax.eu

Maksud ei tööta – miks?

Taani rasvainete maksustamise tõeline hind

TULEMUS: Regulatiivne segadus ja ettevõtete konkurentsivõime kadumine

- Uued raamatupidamissüsteemid ja kõrgemad administreerimiskulud ettevõtetele.
- Kui kõik sarnased tooted ei ole sarnaselt maksustatud, on tegemist EL konkurentsi- ja siseturureeglite vastase ebaseadusliku riigiabiga neile, kes ei pea makse maksma.

Allikas: Valentin Petkantchin, kaasteadur Molinari Majandusinstituudis, 2013.

Euroopa Komisjoni juurdlus Taani rasvainete maksustamise üle

- Euroopa Komisjon algatas uurimise, sest kahtlustab, et Taanis 2011. aastal vastu võetud niinimetatud „rasvamaksu" näol on tegemist ebaseadusliku riigiabiga.
- Euroopa Komisjon üritab kindlaks määrata, kas tootjatele, kes rasvamaksu tasuma ei pidanud, on antud ebaseaduslikku riigiabi.
- Kui Komisjon otsustab, et teatud tootjad peaksid siiski rasvamaksu tasuma, kogub Taani riik nende pealt eraldi maksu ja intressi. Isegi varem rasvamaksu tasuma pidanud ettevõtted peaksid tasuma täiendava arve.

> **Selliste (fiskaal) meetmete kasutuselevõtu korral peab hindama, millised võivad olla soovimatud tagajärjed tundlikumale osale elanikkonnast.**
> "Global strategy on diet, physical activity and health."
> Maailma Terviseorganisatsioon, 2011

Teadlased pole seniajani leidnud seost karastusjookide tarbimise ja rasvumise määra vahel.

Karastusjoogid moodustavad vähem kui 3% Euroopa keskmisest päevasest kaloraažist

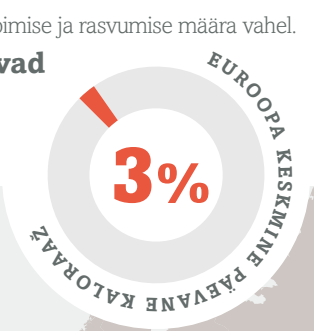

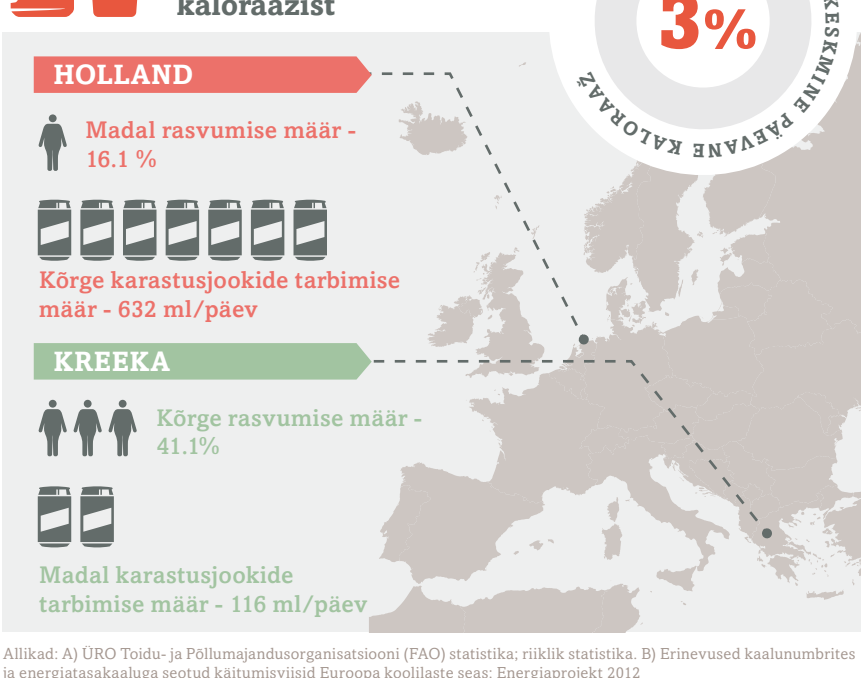

Allikad: A) ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) statistika; riiklik statistika. B) Erinevused kaalunumbrites ja energiatasakaaluga seotud käitumisviisid Euroopa koolilaste seas: Energiaprojekt 2012

Taani valitsus kaotas 2014. aasta jaanuarikuus karastusjookide aktsiisi - miks?

Sellised maksud toovad kaasa rohkem kahju kui kasu. Õigupoolest ei olnud Taani puhul mitte mingisugust tõendusmaterjali, et toidumaksud annaksid soovitud tulemusi kodanike tervise ja heaolu edendamise osas.

Lisaks on selline aktsiis tarbijaid karistav ning ebaaus madala sissetulekuga perede suhtes.

Algselt kaotati riigis küllastunud rasvainete maks ning eelmisel aastal võeti vastu otsus kaotada karastusjookide aktsiis. Sellega loodetakse taastada osa 5000-st töökohast, mis kaotati, kui taanlased hakkasid karastusjooke ostma Saksamaalt ja Rootsist.

> **Toidu maksustamine on tõendatult ebatõhus viis rasvumisega võitlemiseks ning söögiharjumuste paremaks muutmiseks**

Toidumaksud on ebaõiglased

Briti Majandusinstituudi põhilised leiud rasvainete maksustamise kohta Taanis:

- **Rasvainete maksustamine** koormab eelkõige madala sissetulekuga inimesi. Lisaks ülekaalulistele, ebatervislikult toituvatele inimestele mõjutavad sellised maksud ebaproportsionaalselt nii madala kui ka keskmise sissetulekuga tarbijaid.
- **Maksustamine ei ole efektiivne** viis rasvumisega võitlemiseks. Kasutuselevõetud strateegial oli imepisike mõju „ebatervisliku" toidu tarbimise hulgale. 80% taanlastest ei muutnud oma tarbimisharjumusi üldse. Nõudlus toidu järele on üldiselt jäik, kuid hinnad tihtipeale kõiguvad.
- **Tervisega seotud maksud** on majanduslikult ebaefektiivsed. Taanis kasutuselevõetud toidu- ja joogimaksud tõstsid toiduainete hindasid. Samal ajal reaalpalgad kahanesid 0.8% võrra.
- **Kaotatud maksutulu.** Rasvamaksu tõttu muutsid mitmed taanlased enda tarbimismustrit, kuid mitte nii nagu neilt oodati. Tarbijad vahetasid kallimad brändid odavamate vastu ning hakkasid poodlemas käima Saksamaal ja Rootsis.

Allikas: Briti Majandusinstituut, Praegused Vastuolud nr 42, „The proof is in the Pudding - Taani rasvainete maksustamise fiasko", Christopher Snowden, 2013.

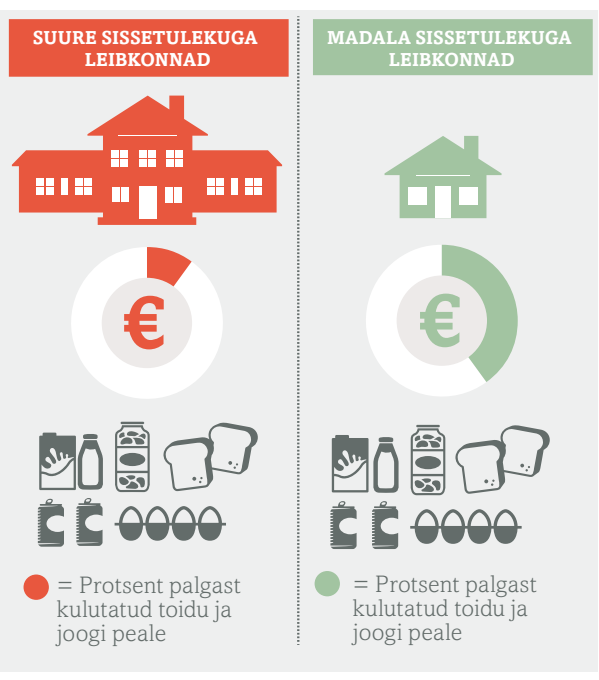

> **Niisiis pole geenide mõju rasvumisele kokkuvõttes väike, need määravad kehamassiindeksi varieeruvusest umbes poole. Ülejäänud poole määrab keskkond – söömisharjumused, füüsiline koormus ja muu säärane. Reeglina saab paksuks minna see, kes sööb rohkem kui kulutab.**
> Eesti Geenivaramu vanemteadur Reedik Mägi, 10. märtsi Postimehes.

Paljud inimesed tarbivad kõiksugu tooteid ning ometi suudavad hoida oma kehakaalu kontrolli all

FAKT

Statistikaameti andmetel tegutseb Eestis ligi 500 toidutööstusettevõtet ning need annavad 15% Eesti töötleva tööstuse ekspordist, moodustades kokku pea 0,5 miljardit eurot. Sektori müügitulu kokku oli 2012. aastal 1.6 miljardit eurot. **Toiduainetööstuses töötab ligi 15 000 eestimaalast. Toiduainete tootmise ja kaubandusega on seotud Eesti börsiettevõtted,** jaekaubandus, väike- ja mahetootjateni välja.

Lahendus peitub teavituses, mitte maksustamises

Valitsuste ülesanne on maksude peale surumise asemel julgustada inimesi tervislikumalt toituma ning propageerida tervislikke eluviise

On efektiivsemaid meetodeid saavutamaks tervisepoliitika eesmärke, sealhulgas tervisliku toitumise koolitused ja teavituskampaaniad.

Toitumisalased koolitused õpetaksid inimesi sööma rohkem tasakaalustatult

Nii... ja mitte nii

Kolmandik Eurooplastest ei tunne end tarbijatena teadlikult. Parem arusaam toitumisest aitab inimestel nende dieete paremaks muuta.

> **Poliitikas saab teha palju rohkem, et inimesed tõuseksid toolidelt püsti. Tegutsedes koos valitsuse liikmetega, vähendame me olulisi kulusid, mis tõusevad vähese füüsilise aktiivsuse tagajärjel Euroopas.**
> Androulla Vassiliou
> Euroopa Komisjoni liige, 28. augustil 2013

FAKT

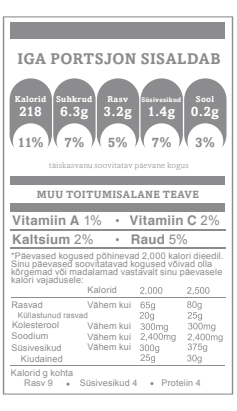

IGA PORTSJON SISALDAB

Kalorid	Suhkrud	Rasv	Küllastunud rasvad	Sool
218	6.3g	3.2g	1.4g	0.2g
11%	7%	5%	7%	3%

täiskasvanu soovitatav päevane kogus

MUU TOITUMISALANE TEAVE

Vitamiin A 1% • Vitamiin C 2%
Kaltsium 2% • Raud 5%

*Päevased kogused põhinevad 2,000 kalori dieedil. Sinu päevased soovitatavad kogused võivad olla kõrgemad või madalamad vastavalt sinu päevasele kalori vajadusele:

		Kalorid	2,000	2,500
Rasvad	Vähem kui	65g	80g
Küllastunud rasvad		20g	25g
Kolesterool	Vähem kui	300mg	300mg
Soodium	Vähem kui	2,400mg	2,400mg
Süsivesikud	Vähem kui	300g	375g
Kiudained		25g	30g

Kalorid g kohta
Rasv 9 • Süsivesikud 4 • Proteiin 4

Karastusjookide sektor kannab hoolt, et toodete siltidel oleksid kirjas päevased soovitatavad kogused ning vabatahtliku programmiga liitunud firmad hoiavad nõudest **90%** ulatuses kinni.

Karastusjookide sektor on võtnud mitmeid samme tervislike eluviiside propageerimiseks

SEKTOR ON TAGANUD MITMEKÜLGSE TOOTE JA PAKENDI VALIKU.

Pea iga toode omab null kalorsusega alternatiivtoodet. Null- ja vähese kalorisisaldusega joogid moodustavad mitmetes riikides 30% müügitulust.

> **Tosina aasta vältel enam kui 330 000 eurooplase suremust uurinud teadlased järeldavad, et päevas juba pelgalt paarkümmend minutit tempokalt jalutades on võimalik langetada enneaegse surma riski 16-30 protsenti. Mõõduka aktiivsuse kasulikku mõju võis näha nii normaal- kui ülekaalus olevat inimeste hulgas.**
> American Journal of Clinical Nutrition, 14. jaanuaril 2015
> www.novaator.err.ee/l/tervis "Suremusriski vähendab juba mõõdukas füüsiline aktiivsus"

Tarbijad kipuvad oma laste kalorivajadusi ülehindama

Keskenduda tuleks kogu toitumise parandamisele, mitte ühele tootele
Ainuüksi rasva või suhkrut sisaldava toote tarbimine ei tee paksuks. Üleliigne kehakaal tekib tarbides rohkem kaloreid kui ära kulutad.

FAKT

Euroopa Karastusjookide Assotsiatsiooni liikmed on vastu võtnud käitumiskoodeksi:

- Alla 12-aastastele lastele televiisoris, trükiprindis, veebis ega firma enda veebilehel reklaami ei tehta
- Oma tooteid ei müüda algkoolides

Füüsilise aktiivsuse propageerimine

Tänapäeva elutempo juures on füüsiline aktiivsus parimaid viise nii füüsilise kui ka vaimse vormi säilitamiseks, võitlemaks üleliigse kehakaaluga ja rasvumise ennetamiseks.

2009. aastal leiti, et passiivne eluviis on **neljas suurim riskifaktor** enneaegse surma ja haiguste levikuks arenenud riikides üle maailma, olles üle **1 miljoni surma põhjustajaks ainuüksi Euroopa regioonis.**[1]

EUROOPLASTEST TEGELEVAD SPORDIGA VÄGA HARVA VÕI ÜLDSE MITTE.[2]

1. Maailma Terviseorganisatsioon, Euroopa (10 fakti füüsilisest aktiivsusest Maailma Terviseorganisatsiooni Euroopa regioonis)
2. Spordi ja füüsilise aktiivsuse eurobarometeer, märts 2010

> **Kõik peab ikkagi olema tasakaalus: kui me sööme rohkem, peame ka liikuma rohkem. Kui liigume vähem, peame tegelikult ka sööma vähem.**
> Perearst Eero Merilind, 6. jaanuaril 2015
> www.novaator.err.ee/l/tervis "Ülesöömisel on mitu tahku"

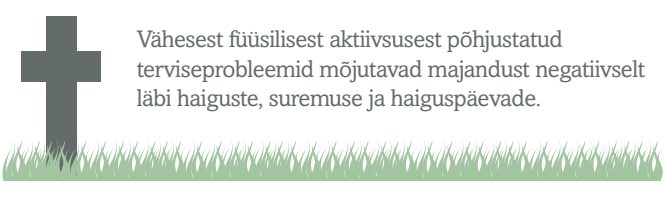

Vähesest füüsilisest aktiivsusest põhjustatud terviseprobleemid mõjutavad majandust negatiivselt läbi haiguste, suremuse ja haiguspäevade.

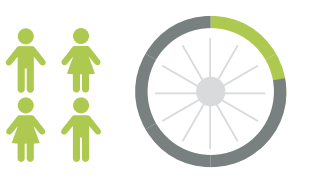

2012. aastal liikusid vaid 23% tööl käivatest inimestest Eestis tööle jalgsi või jalgrattaga.

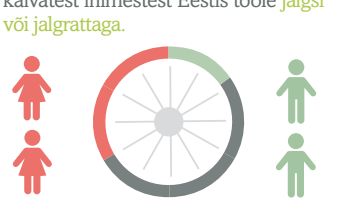

30% Eesti naistest ei kasuta tööle minekuks autot ega ühistransporti. Vaid 14% Eesti meestest ei kasuta tööle minekuks autot ega ühistransporti.

Viide: Statistikaamet, tööjõu-uuring, 2013

FAKT

Kõige enam leidub tervisespordiga tegelevaid inimesi kõrgharidust omavate inimeste seas. Vabal ajal sportis 45% kõrghariduse ning 32% kesk- ja põhihariduse inimestest. Seega võib väita, et haridus on seotud ka rahvatervisega. Kõrgema haridusega inimeste seas on rohkem spordiga tegelejaid.

Statistikaamet, Ajakasutuse uuring, 2012.

Eesti Toiduainetööstuse Liit
ESTONIAN FOOD INDUSTRY ASSOCIATION

> **Miks me ise ei tea, mis asi on tervislik? Miks peab seda meile keegi ütlema ja siis me avastame mõne aja pärast, et see põhimõte on muutunud ja äsja tervislikuks peetud toit ei olegi enam tervislik? Miks meil puudub võime eristada tervislikku toitu? Teisest küljest on inimesi rohkem kui kunagi varem - kas kehva toiduga saab nii palju inimesi sündida? Inimesed elavad kauem kui kunagi varem - kas kehva toiduga saab niivõrd kaua elada? Inimeste keskmine tervis on parem kui eales inimkonna ajaloo jooksul - kas kehva toiduga saab nii head tervist omada? Ometi on toidutemaatika kõige kesksemaks probleemiks. Miks me siis talume nii suurt hulka halba toitu? Võibolla seetõttu, et toit ei olegi halb. Küsimus on ainult selles, kes seda niimoodi nimetab.**
> Kristjan Port, 5. märtsil Tallinnas toimunud konverentsi "Naise tervise konverents 2015. Defitsiit.